

Svečana promocija doktora znanosti i umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu

Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu

Nedjelja, 28. rujna 2014. u 12 sati

Govor rektora Sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Alekse Bjeliša

Uvaženi uzvanici, kolegice i kolege laureati, prorektori, dekani i prodekani, cijenjeni gosti,

srdačno vas pozdravljam na početku našeg nedjeljnog okupljanja, još jedne svečane promocije doktora znanosti i umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu. Zahvaljujem vam što ste nam svojim dolaskom uveličali ovu svečanost. Za nas je to iskaz poštivanja i povjerenja našem Sveučilištu i našem radu, posebno kolegicama i kolegama koji će danas i formalno steći najviši akademski studijski stupanj doktora znanosti ili umjetnosti.

Za sve nas, a za naše nove doktore posebno, današnji je dan izniman. Za Sveučilište je to potvrda vitalnosti, jamstvo da će ono i ubuduće biti uočljiva i važna točka na globalnoj istraživačkoj mapi i pokretačka poluga daljnjeg razvoja naše zemlje i njena gospodarstva. Za svakoga od vas, poštovani novi doktori znanosti ili umjetnosti, to je trenutak rekapitulacije prijednoga, i još više trenutak suočavanja s novim izazovima. U pravilu ste do sada sazrijevali u istraživače, od sada ulazite u etapu u kojoj svoju zrelost trebate dokazivati samostalnim rješavanjem novih zadaća i izazova, traženjem vlastitih putanja, prijenosom svojih iskustva i znanja na one mlađe od sebe.

Međutim, sazrijevanje nikad ne prestaje, ono traje dok god u nama ima istraživačke radoznalosti. Nikada ne prestajemo lutati, u istraživanjima smo uvijek nanovo, i uvijek drugačije, prisiljeni na snalaženja, na ispravljanja vlastitih pogrešaka. Uvijek je naš hod pokušaj da budemo veći pod zvijezdama.

Jednako tako traženje vlastitog načina, pa i upuštanje u neizvjesno, prepoznavanje drugih koji su spremni ići zajedno s nama, ne započinje davanjem nikakve licencije. Sve to stasa u nama od naših prvih dječjih igara, razvija se s našom osobnom socijalizacijom, susretom naše radoznalosti s radoznalostima drugih.

Stoga je dan vaše svečane promocije više potvrda kontinuiteta vaše pripadnosti istraživačkom poslu nego skok iz jedne etape u drugu. Ipak, osim što je lijepa prilika za nedjeljni susret, protokolarno obilježavanje stjecanja časnog akademskog stupnja i njegova proslava u krugu najbližih, ova promocija postavlja pred vas i zahtjev ispunjenja važne obveze, obveze polaganja zakletve koja će uskoro uslijediti. Iako bismo i za taj čin mogli reći da je dio rituala, gesta poštivanja tradicije, bilo bi ipak dobro ne svesti ga na usputnost, posebno ne u današnjem vremenu. Čin zakletve istodobno je i osoban i kolektivan, i ne zadaje nam, ni kao

pojedincima ni kao zajednici, izoštrene upute i zabrane, već tek postavlja temelje poslanja istraživača i široki okvir unutar kojega trebamo ispunjavati svoje zadaće.

Ne treba ni podsjećati da se kod toga prije svega radi o našim etičkim obvezama koje nikada ne smijemo zapostaviti. Povijest ljudske potrage za spoznajom, povijest znanstvenih dosega i otkrića, kao i njihovih primjena, nije bila samo povijest sve većeg civilizacijskog blagostanja nego i povijest nebriga i šteta, zloraba i zlodjela, sve do kataklizmičkih zločina prema čovječanstvu ili prema prirodi. Nijedna znanstvena i spoznajna djelatnost, kako god ih dijelili ili svrstavali, nije bila pošteđena tih dvojnosti, i ni za jednu ne postoje unaprijed zadani obrasci s nedvojbenim odgovorima kojima bismo apriorno razlučili dobro od zla u našim istraživačkim vrtovima.

Rekao bih da polažući zakletvu preuzimamo kao obvezu uvijek ponovo propitivati etičnost i integritet svojeg rada, i kao pojedinci, i kao skupina, i jednako tako kao cjelokupna zajednica. Ne treba ni reći da se pri tome ne zaboravlja kako samo dobre namjere nisu dovoljne. Njima se može popločati svaka staza. Izbor staza je prije svega kolektivna zadaća koju neminovno mora prožimati kritičnost i samokritičnost. Staza je u pravilu to pouzdanija što je više odgovornog promišljanja i kritičkih propitivanja u nju ugrađeno – ipak, nikada do kraja pouzdana.

Sve su te preokupacije zahtjevne i neizbježne. Željati ih izbjeći značilo bi odreći se istraživačkog vrta, sa svim potencijalnim dobrom i zlom koje nas u njemu može zateći. Naša sveučilišna zakletva, kao i zakletva svakog svjetskog sveučilišta kojemu je poslanje biti na spoznajnoj fronti, podrazumijeva da se vrta ne želimo odreći jer bi to značilo odreći se pripadnosti modernoj civilizaciji koja se temelji na akumuliranom iskustvu da blagodati novih spoznaja daleko nadmašuju opasnosti koje one mogu izazvati.

Blagostanje zemlje temeljeno na novim spoznajama i njihovim primjenama uvijek mora biti rezultat društvenog dogovora. Ne polažu se zakletve i zavjeti kao obveza poštivanja i ispunjavanja takvih dogovora samo na sveučilišnim promocijama. Jednako je važno ne zapostaviti takve obveze nakon zakletvi koje se polažu poslije političkih izbornih pobjeda u razvijenim demokracijama. Još više je važno imati opću društvenu svijest, jasnu i domišljenu javnu percepciju i razumijevanje važnosti kreativnih poluga bez kojih nema ni gospodarskog ni društvenog ni kulturnog napretka zemlje i naroda.

Pravila koja vrijede za naše istraživačke vrtove jednako tako trebaju vrijediti i za društvene i nacionalne krajobrazne. U doista uspješnim zemljama osnovni ton tim krajobrazima daju istraživanja i na njima temeljene nove tehnologije. Briga za njihovu opstojnost permanentna je preokupacija svih sudionika odgovornih za blagostanje zemlje. Stoga je i naša zadaća, sada i ovdje, upozoravati na stranputice koje mogu pokvariti, pa i nepovratno ugroziti takvu intonaciju.

Upozoravati na njih i nije nego pozivati na zajedničko suočavanje sa stanjem koje prijete razvoju naše zemlje kao članice Europske unije koja ima sve preduvjete, uključujući i znanja i umijeća svojih ljudi, biti prepoznata i uvažena kao pripadnica skupine uzorno prosperitetnih zemalja.

Kad govorimo o stranputicama, ne želimo se, kao što nas se često površinski percipira, žaliti na recesijske uvjete u kojima naša hrvatska istraživačka zajednica radi i u tim okolnostima ustrajno nastoji zadržati svoje mjesto na globalnoj sceni. Pogotovo bi pogrešno bilo pomisliti kako se zalažemo za poseban zaštićeni status znanosti u takvim okolnostima. Zalagati se za takvo što značilo bi dovoditi u pitanje vlastiti etički kredibilitet i davno danu zakletvu.

Nedostatno financiranje istraživanja, bolje rečeno nedostatnost financiranja koja nas prema konkretnim pokazateljima i postotcima svrstava duboko u donji dio ljestvica za krug zemalja kojemu pripadamo, samo je jedan od odraza današnje javne percepcije kreativnog istraživačkog rada u Hrvatskoj. Razlaganje te percepcije, pa zatim i konkretnih pristupa i politika koje iz nje slijede, ne može biti drugo do već spomenuta kolektivna zadaća prožeta kritičnošću i samokritičnošću. Ona mora biti oslobođena površnosti, usputne neobveznosti, posebno često prisutnog cinizma. Ono se jednako tako ne smije svesti na brzi refleks zbog čestih izloženosti takvim usputnostima, pogotovo ne smije biti motivirano ponekad neizbježnim osjećajima nemoći i bezizlaznosti. Tek tako se može uspjeti u ispunjenju pune svrhe takva pristupa, formiranju podloge za donošenje temeljnih političkih programa i odluka, oslobođenih nedomišljenosti, voluntarizama i elementarnog amaterizma, pa sve do pojava simonije i lažnih proroka.

Odgovorno sudjelovanje u takvoj analizi ima smisla tek ako se ona temelji na samopouzdanju, pojedinačnoj i zajedničkoj vjeri u nas same. Istinske kreativnosti uvijek su bile popraćene takvim odlikama – jednako tako i borbe za pravo na njih, ukazivanja na njihovu duboku civilizacijsku i društvenu potrebu.

Za ove teme nema bolje prilike od ove i boljih sugovornika od vas, poštovani laureati. Neodvojiv od njih je realistični optimizam, isti onaj koji je i vama i vašim mentorima i svima koji su vam omogućili da uspješno dosegnete razinu koja vas kvalificira za upis u sveučilišnu knjigu doktora koja će danas biti obogaćena s još 219 imena. Treba im svima zahvaliti. Treba zahvaliti i vašim najbližima, koji su vjerovali u vas i pružili vam upravo onakvu mnogostruku podršku za kakvu sam i ja u širem kontekstu pledirao u ovom obraćanju.

Konačno posebno čestitam vama, novi doktori znanosti ili umjetnosti, i zahvaljujem vam na svim dosegima koje ste do sada postigli, želeći vam i dalje ustrajnost i upornost na putu kojim ste već krenuli.

Vivat, crescat, floreat Universitas studiorum zagrabiensis!